

**SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN INNOVATSION TA’LIM
TEXNOLOGIYALARINING BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING
INDIVIDUAL RIVOJLANISHIGA TA’SIRI**

Qo‘chqarova Gulnoza Rustam qizi
Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
Namangan filiali 1-bosqich magistranti
E-mail: gulnozaqochqarova17@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada shaxsga yo‘naltirilgan innovatsion ta’lim texnologiyalarining boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining individual rivojlanishiga ko‘rsatadigan ta’siri chuqur ilmiy tahlil qilingan. Zamonaviy pedagogika qarashlari, psixologiya va didaktika tamoyillari asosida innovatsion metodlarning bolalarning bilish faoliyati, motivatsiyasi, ijodiy tafakkuri, kommunikativ ko‘nikmalari hamda emotsional-intellektual rivojlanishiga ta’siri o‘rganilgan. Tadqiqot davomida adaptiv ta’lim, STEAM yondashuvi, gamifikatsiya, loyiha asosida o‘qitish va interfaol metodlar boshlang‘ich ta’lim jarayonida o‘quvchi shaxsiga qanday individual ta’sir ko‘rsatishi ilmiy asoslangan. Maqolada o‘quvchilarning individual rivojlanish xaritalari, diagnostika usullari, o‘quv jarayonini individuallashtirish mexanizmlari hamda pedagogik monitoring tizimlarining samaradorligi bo‘yicha tahliliy xulosalar keltirilgan. Olingan natijalar shaxsga yo‘naltirilgan ta’limni boshlang‘ich ta’lim tizimida keng joriy etish zarurligini va bunday yondashuv o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, innovatsion texnologiya, boshlang‘ich ta’lim.

**ВЛИЯНИЕ ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ ИННОВАЦИОННЫХ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ИНДИВИДУАЛЬНОЕ
РАЗВИТИЕ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ**

Кучкарова Гулноза Рустам кизи
Наманганский филиал Международного

университета химии Ташкента

Студент 1-го курса магистратуры

E-mail: gulnozaqochqarova17@gmail.com

Аннотация: В данной статье представлен углублённый научный анализ влияния личностно-ориентированных инновационных образовательных технологий на индивидуальное развитие учащихся начальных классов. На основе современных педагогических концепций, когнитивной психологии и принципов дидактики исследуется воздействие инновационных методов обучения на познавательную активность детей, их учебную мотивацию, творческое мышление, коммуникативные умения и эмоционально-интеллектуальное развитие. В работе подробно рассматривается роль адаптивного обучения, STEAM-подхода, геймификации, проектных технологий и интерактивных методов в формировании индивидуальной траектории развития учащихся начальной школы. Приведены аналитические выводы по использованию карт индивидуального развития, диагностических методик, механизмов персонализации учебного процесса и систем педагогического мониторинга. Полученные результаты подтверждают, что личностно-ориентированные инновационные технологии существенно способствуют всестороннему развитию младших школьников и должны широко внедряться в практику современного образования.

Ключевые слова: личностно-ориентированное обучение, инновации, начальное образование.

**THE IMPACT OF LEARNER-CENTERED INNOVATIVE EDUCATIONAL
TECHNOLOGIES ON THE INDIVIDUAL DEVELOPMENT OF PRIMARY
SCHOOL STUDENTS**

Qochqarova Gulnoza Rustam qizi

Tashkent International University of Chemistry

Namangan Branch

first-year master's student

E-mail: gulnozaqochqarova17@gmail.com

Abstract: This article provides a comprehensive scientific analysis of the influence of learner-centered innovative educational technologies on the individual development of primary school students. Based on modern pedagogical theories, cognitive psychology, and didactic principles, the study examines how innovative teaching methods affect children's cognitive activity, learning motivation, creative thinking, communication skills, and emotional–intellectual growth. The research focuses on the role of adaptive learning systems, STEAM methodology, gamification, project-based learning, and interactive techniques in shaping the learner's individual development trajectory in primary education. Furthermore, the article presents analytical findings concerning individual development maps, diagnostic tools, personalized learning mechanisms, and pedagogical monitoring systems. The results demonstrate that learner-centered innovative technologies significantly enhance the holistic development of primary school students and highlight the necessity of implementing such approaches widely in the modern educational process.

Keywords: learner-centered education, innovation, primary education.

KIRISH

XXI asrda ta'lim tizimi jadal sur'atlar bilan o'zgarib borayotgan ijtimoiy-hayotiy sharoitlarga mos ravishda qayta ko'rib chiqilmoqda. Bilish va axborot jarayonlari globallashuvi, innovatsion texnologiyalarning jadallashuvi, jamiyatning intellektual salohiyatiga nisbatan qo'yilayotgan talablarning ortib borishi zamonaviy pedagogik yondashuvlarni takomillashtirishni talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi bugungi ta'lim falsafasining markaziy g'oyalaridan biriga aylandi. Mazkur konsepsiya ta'lim jarayonining bosh subyekti sifatida inson, ya'ni o'quvchi shaxsini e'tirof etadi va uning tabiiy rivojlanish qonuniyatlarini chuqur tushunishga asoslanadi[1].

Boshlang'ich ta'lim bosqichi inson shaxsining shakllanishida poydevor vazifasini bajaradi. Bu davrda bolaning bilish faoliyati, qiziqishlari, ehtiyojlari, emotsional barqarorligi, muloqot madaniyati va ijtimoiy moslashuvi sezilarli darajada rivojlanadi. Shuning uchun boshlang'ich ta'limda shaxsga yo'naltirilgan innovatsion yondashuvni qo'llash o'quvchining intellektual va emotsional rivojlanish trayektoriyasini to'g'ri belgilash imkonini beradi. Ushbu yondashuv o'quvchini tayyor

bilimlarni egallovchi emas, balki faol o'rganuvchi, mustaqil fikrlovchi, ijodkor, tashabbuskor shaxs sifatida shakllantirishni ko'zda tutadi[2].

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning zamonaviy ko'rinishlari – innovatsion ta'lim texnologiyalaridir. Raqamli ta'lim vositalari, gamifikatsiya, adaptiv ta'lim, STEAM metodikasi, loyiha asosidagi ta'lim, interfaol metodlar va psixopedagogik diagnostika kabi vositalar o'quvchilarning rivojlanish jarayonini sifat jihatdan yangi bosqichga ko'taradi. Innovatsion texnologiyalar ta'limni samarali tashkil etish bilan birga, har bir o'quvchining individual rivojlanish dinamikasini aniqlash, kuzatish va boshqarish imkonini yaratadi.

O'zbekiston ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, xususan, "Yangi O'zbekiston — ma'rifatparvar jamiyat" konsepsiyasi, davlat ta'lim standartlarining yangilanishi, raqamli ta'lim tizimining keng joriy etilishi shaxsga yo'naltirilgan pedagogikaning ahamiyatini yanada oshirmoqda[3].

Xususan, boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning individual rivojlanishini nazorat qilish va boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqish bugungi kunning ustuvor ilmiy-amaliy vazifalaridan biridir[4].

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, unda shaxsga yo'naltirilgan innovatsion ta'lim texnologiyalarining boshlang'ich sinf o'quvchilarining individual rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'siri nazariy va amaliy jihatdan chuqur tahlil qilinadi. Bundan tashqari, maqolada ta'lim jarayonini individuallashtirish, o'quvchi faoliyatini monitoring qilish, rivojlanish dinamikasini aniqlash, shaxsiy o'quv trayektoriyalarini yaratish kabi masalalar milliy ta'lim tizimi tajribasi asosida yoritiladi[5].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA SHARHLAR

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ta'lim jarayonida o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olishning muhimligini qayd etadi. J. Dewey, C. Rogers, H. Gardner, L. Vygotskiy, D. Bruner kabi pedagogik va psixologik maktab vakillari o'z asarlarida shaxsning rivojlanishi uchun erkinlik, mustaqil fikrlash va individual o'quv yo'llarining ahamiyatini ta'kidlaganlar. Dewey ta'limni bolalarning real hayotiy tajribasi bilan bog'lash zarurligini asoslab, shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning nazariy asoslarini yaratdi[6].

C.Rogersning gumanistik pedagogika nazariyasi shaxsning o'zini-o'zi rivojlantirish imkoniyatlarini ochish, o'quvchini ta'lim jarayonining faol sub'ekti

sifatida shakllantirish g'oyasiga tayangan. U ta'lim jarayonida empatiya, o'zaro hurmat, erkin fikrlash, qiziqishlarni qo'llab-quvvatlash kabi tamoyillarni asosiy mezon sifatida ilgari surgan[7].

L.Vygotskiy o'zining madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasida bolalarning kognitiv rivojlanishi ijtimoiy muhit, nutq, muloqot va kooperativ faoliyat bilan bevosita bog'liqligini ta'kidlagan. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" haqidagi ta'limoti innovatsion texnologiyalar yordamida individual rivojlanish trayektoriyalarini yaratishning nazariy asosini tashkil etadi[8].

D.Brunerning konstruktivistik yondashuvi ta'lim jarayonida o'quvchi faol bilim yaratishi, tajriba asosida xulosalar chiqarishi, muammolarni hal etishi zarurligini ko'rsatadi. Bu yondashuv hozirgi zamonaviy interfaol o'qitish metodlarining metodologik asosini yaratgan[9].

Xorijiy adabiyotlarda innovatsion texnologiyalarning ta'limdagi o'rni, xususan, boshlang'ich sinf o'quvchilarining individual rivojlanishini boshqarishdagi roli keng yoritilgan. E. Meier, J. Pianta, L. Darling-Hammond kabi tadqiqotchilar ta'limda raqamli vositalardan foydalanish, yo'naltirilgan o'qitish, moslashtirilgan topshiriqlar va rag'batlantiruvchi pedagogik muhitning o'quvchi shaxsining shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tajribalar orqali isbotlaganlar[10].

O'zbekiston va MDH davlatlari olimlari ham shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning nazariy-metodik asoslarini chuqur o'rganganlar. U. Begimkulov, A. Otajonova, O. To'raeva, R. Ishmuxamedov, S. Sarsenboev, M. Klarin kabi metodist olimlar innovatsion pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayoniga integratsiya qilish, interfaol metodlar, raqamli ta'lim, individual rivojlanishni monitoring qilish bo'yicha qimmatli ilmiy xulosalar berganlar[11].

Adabiyotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, shaxsga yo'naltirilgan innovatsion ta'lim texnologiyalari boshlang'ich sinflarda o'quvchining kognitiv, emotsional va ijtimoiy rivojlanishini kompleks boshqarishga katta imkoniyat yaratadi. Biroq bu texnologiyalarni samarali qo'llash uchun o'qituvchining metodik kompetensiyasi, diagnostik faoliyatni yo'lga qo'yish, differensial ta'limni tashkil etish bo'yicha malaka va amaliy ko'nikmalar zarur.

ASOSIY QISM

Shaxsga yo‘naltirilgan innovatsion ta‘lim texnologiyalari boshlang‘ich ta‘lim bosqichida bola shaxsining individual rivojlanishiga kuchli ta‘sir ko‘rsatadi. Bu jarayon, bir tomondan, pedagogning o‘quvchi haqida yig‘gan ilmiy-psixologik ma‘lumotlariga tayanadi, ikkinchi tomondan esa, o‘quvchi faoliyatini samarali tashkil etish uchun zarur pedagogik sharoitlar bilan bog‘liq. Innovatsion texnologiyalar orqali o‘qituvchi har bir o‘quvchining qobiliyatlari, bilish sur‘ati, emotsional holati, muloqot darajasi, motivatsiyasi va qiziqishlarini aniqlash imkoniga ega bo‘ladi.

Birinchi yo‘nalish — adaptiv ta‘lim texnologiyalari. Adaptiv o‘qitishning mohiyati — har bir o‘quvchiga moslashtirilgan o‘quv materialini taklif qilish, topshiriqlar murakkabligini individual tarzda belgilash, rivojlanishidagi o‘zgarishlarni aniqlashdan iborat. Zamonaviy raqamli platformalar bu tizimni sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqdi. Masalan, Sun‘iy intellekt asosidagi ta‘lim tizimlari o‘quvchining o‘quv natijalarini avtomatik tahlil qiladi, uning bilish faoliyatidagi zaif jihatlarni aniqlaydi, u bilan ishlash uchun mos o‘quv kontentini tanlaydi. Bu esa boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining rivojlanishidagi farqlarni hisobga olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ikkinchi yo‘nalish — STEAM ta‘limi. Ushbu integrativ yondashuv bola tafakkurini an‘anaviy predmetlarga bo‘linib o‘qitishdan voz kechib, bilimlarni amaliy faoliyatga bog‘lash imkonini yaratadi. STEAM darslarida o‘quvchilar tajribalar o‘tkazadilar, modellar yasaydilar, o‘yin konstruksiyalaridan foydalanadilar, texnologik qurilmalar yaratadilar. Bu jarayon bolaning kuzatish, solishtirish, tahlil qilish, muammoni hal qilish, mantiqiy fikrlash, ijodiy yondashuv kabi kompetensiyalarini shakllantiradi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, STEAM loyihalarida ishtirok etgan o‘quvchilarda ijodiy faollik 30–40% ga oshadi, ular ko‘proq savollar beradi, turli yechimlarni taklif qiladi, o‘z fikrlarini asoslay oladi.

Uchinchi yo‘nalish — gamifikatsiya texnologiyalari. O‘yinga asoslangan o‘qitish boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun eng tabiiy faoliyat turi bo‘lib, o‘quv jarayonini emotsional jihatdan jozibador qiladi. Gamifikatsiya jarayonida o‘quvchi reytinglar, ballar, avatarlar, topshiriqlar pog‘onasi, mukofot kartalari kabi vositalar orqali darsga jalb qilinadi. Psixologik tadqiqotlar shuni isbotlaganki, gamifikatsiya elementlari qo‘llangan darslarda o‘quvchilarning o‘rganishga bo‘lgan ichki

motivatsiyasi 25% ga oshadi, darsni qoldirish, e'tiborning pasayishi, charchash holatlari sezilarli kamayadi. Bu texnologiya ayniqsa diqqatni jamlay olmaydigan yoki o'rganishga qiziqishi past bo'lgan o'quvchilar uchun samaralidir.

To'rtinchi yo'nalish — loyiha asosida o'qitish. Loyiha faoliyati bolalarda mustaqil o'qish, axborot izlash, tahlil qilish, o'z fikrini baholash, hamkorlikda ishlash kabi kompetensiyalarni kengaytiradi. Loyiha orqali o'quvchi aniq muammoni hal qilish, amaliy natija yaratish, o'z faoliyati natijalarini taqdim etish imkoniyatiga ega bo'ladi. Boshlang'ich sinflarda loyiha asosidagi darslar kichik shakllarda olib boriladi: mini-proyektlar, maket yasash, tajriba o'tkazish, kichik tadqiqotlar, guruhviy izlanishlar. Bu metodning asosiy afzalligi — bolalarning muloqot ko'nikmalarini kuchaytirishi, ijodiy faolligini rag'batlantirishi, liderlik sifatlarini rivojlantirishidir.

Beshinchi yo'nalish — interfaol metodlar. Aqliy hujum, sinkveyn, Venn diagrammasi, klaster, tarmoqlantirish texnikalari bola tafakkurini faollashtiradi, mavzuni chuqur anglashga yordam beradi, nutqiy faoliyatni rivojlantiradi. Ayniqsa sinkveyn texnikasi bolalarning tasviriy, ijodiy, emotsional fikrlarini rivojlantiradi. Interfaol metodlar o'quvchilarning mavzuga nisbatan o'z pozitsiyasini shakllantirish, o'z fikrini asoslash, mulohaza yuritish, bahs-munozarada ishtirok etish imkonini beradi.

Shaxsga yo'naltirilgan innovatsion ta'lim texnologiyalarining o'quvchi shaxsiga ta'siri ko'p qirrali bo'lib, ular:

- kognitiv rivojlanishning tezlashishiga;
- nutqiy va kommunikativ kompetensiyalarning kengayishiga;
- emotsional barqarorlikning shakllanishiga;
- ijodiy fikrlashning kuchayishiga;
- o'z-o'zini baholash va refleksiya ko'nikmalarining rivojlanishiga olib

keladi.

Amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, innovatsion texnologiyalar qo'llanilgan sinflarda o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligi, mustaqil ishlash istagi, savollar berish darajasi, fikr bildirishga tayyorlik ko'rsatkichlari an'anaviy sinflarga nisbatan yuqoriroq bo'ladi. O'quvchilarning individual rivojlanish xaritalari tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion metodlar bolaning har tomonlama o'sishini ta'minlaydi va ularning shaxsiy o'quv motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi.

XULOSA

Boshlang'ich ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash o'quvchilarning individual rivojlanishini boshqarishning eng samarali yo'llaridan biri ekanligi tadqiqot davomida yaqqol namoyon bo'ldi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik yondashuvlar — adaptiv ta'lim tizimi, STEAM texnologiyalari, gamifikatsiya, loyiha asosida o'qitish, modulli o'qitish, differensial ta'lim va interfaol metodlar — boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv, metakognitiv, kommunikativ va ijodiy kompetensiyalarining bir maromda rivojlanishiga kuchli turtki beradi. Mazkur texnologiyalar o'quvchilarning individual o'quv stilini hisobga olgan holda o'quv jarayonini tashkil etish imkoniyatini yaratadi, bu esa o'z navbatida bolaning shaxs sifatida rivojlanish darajasini oshiradi, o'z-o'zini anglash, mustaqil fikrlash va mas'uliyatlik kabi muhim fazilatlarning shakllanishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, shaxsga yo'naltirilgan innovatsion texnologiyalar o'quvchining faolligini oshirib, ta'lim jarayoniga ichki motivatsiyani kuchaytiradi, o'quv topshiriqlarini bajarishda mustaqillikni qo'llab-quvvatlaydi va o'quvchilarning individual qobiliyatlarini aniqlash hamda rivojlantirishda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Shuningdek, pedagogik monitoring, individual rivojlanish xaritalari va raqamli diagnostika vositalarining qo'llanishi o'quvchilarning bilim dinamikasini tizimli kuzatish, o'z vaqtida tahlil qilish va zarur tuzatishlar kiritish imkonini beradi. Bu esa o'quv jarayonini individuallashtirishga xizmat qiluvchi samarali boshqaruv mexanizmini shakllantiradi.

Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatdiki, boshlang'ich ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish nafaqat o'quvchilarning individual rivojlanishiga, balki ularning ijtimoiy-madaniy moslashuviga, kreativ fikrlash ko'nikmalarining shakllanishiga, kommunikativ madaniyatining rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu texnologiyalar orqali o'qituvchi o'quvchilar bilan hamkorlik, hamdardlik, muloqot madaniyati va ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik muhit yaratishi mumkin.

Tadqiqot natijalari asosida aytish mumkinki, shaxsga yo'naltirilgan innovatsion ta'lim texnologiyalari boshlang'ich ta'limda sifat va samaradorlikni oshirishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ularning muntazam joriy etilishi boshlang'ich sinf

o'quvchilarining intellektual salohiyatini kuchaytiradi, individual o'quv trayektoriyalarini ta'minlaydi, zamonaviy dunyo talablariga mos shaxsni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bois, ta'lim tizimida ushbu texnologiyalarni chuqur o'rganish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Dewey, J. (1916). *Democracy and Education*. New York: Macmillan.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
3. Rogers, C. R. (1969). *Freedom to Learn*. Columbus: Merrill.
4. McCombs, B. L., & Whisler, J. S. (1997). *The Learner-Centered Classroom and School*. San Francisco: Jossey-Bass.
5. Tomlinson, C. A. (2014). *The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners* (2nd ed.). ASCD.
6. Абдуллаев, Ж. (2019). *Инновацион таълим технологиялари: назария ва амалиёт*. Тошкент: "Fan va texnologiya".
7. Бектуров, У., & Махмудов, Н. (2020). *Шахсга йўналтирилган таълимда ўқувчи фаоллигини ошириш методлари*. Тошкент: "Ilm Ziyo".
8. Bruner, J. (1996). *The Culture of Education*. Harvard University Press.
9. Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., & Osher, D. (2020). Implications for educational practice of the science of learning and development. *Applied Developmental Science*, 24(2), 97–140.
10. Тўраев, А. (2021). Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning individual rivojlanishini diagnostika qilish. *Xalq ta'limi*, 6(3), 34–41.

